

Yayına Geliş Tarihi: 17/07/2021
Yayına Kabul Tarihi: 30/07/2021
Online Yayın Tarihi: 31/07/2021

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 5, Sayı: 13, Yıl: 2021, Sayfa: 136-145
ISSN: 2587-2206

KEŞAN'DA BULUNAN ÜÇ KİTABELİ KAİDE

Prof.Dr. Engin BEKSAÇ¹

Öğr. Gör. Şule NURENGİN BEKSAÇ²

Özet

Doğu Trakya tarihinde Keşan ve çevresi farklı yörelerden biri olarak dikkat çekmektedir. Bölge, son dönemlerde gerçekleştirilen çalışmalar ile önemi artmıştır. Böylece Keşan ve çevresi hakkında gerek tarihsel kimliğin gerekse kültürel miras hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Bu çalışmada Keşan şehir merkezinde bulunan Subay Orduevi bahçesindeki üç adet kitabeli kaide ele alınmış ve incelenerek ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Keşan, Üç Kitabeli Kaide, Doğu Trakya

THREE INSTRUMENTS FOUND IN KESAN

Abstract

Keşan and its environs draw attention as one of the different regions in the history of Eastern Thrace. The importance of the region has increased with the studies carried out recently. Thus, it provides important information about Kesan and its surroundings, both about historical identity and cultural heritage.

In this study, three inscribed pedestals in the garden of the Officer's Office located in the city center of Keşan were examined and revealed.

Keywords: Keşan, Three Inscription Base, Eastern Thrace

¹ Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, bekstrak@trakya.edu.tr.
ORCID: 0000-0003-4093-8653

² Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, sulebeksac@trakya.edu.tr.
ORCID: 0000-0002-7623-2620

Giriş

Keşan ve çevresi tüm Doğu Trakya tarihinde ilginç yörelerden biri olarak dikkat çekmektedir. Bu bölge çok uzun bir süre hiç çalışılmadan kalmışsa da son süreçlerde yapılan çalışmalar bu konuda önemli bir gelişme oluşturmuştur. Bu sayede de bölgenin tarihsel kimliği ve kültürel mirası hakkında da önemli bir bilgi dağarcığı oluşturulmaya başlanmıştır.

Özellikle Roma Süreci ve sonrasındaki Orta Çağ sürecinde önemli bir iskân merkezi olduğu anlaşılan bu bölge tespit edilmiş olan kaleler ve diğer yerleşim merkezleri yanı sıra daha farklı verilere de rastlanmıştır. Bunların bir kısmı direkt olarak Keşan yerleşmesi ile ilişkili olmasalar da çevresinin tarihsel önemi ve bu bölgede yaşanmış olan gerçeklere ışık tutması bakımından çok dikkat çekici olmuştur.

Bu noktada, Keşan içindeki Subay Orduevi bahçesinde bulunan üç kaide üzerinde bulunan kitabeler gayet dikkat çekicidir (1).

Bu küçük çalışmada Keşan şehir merkezinde bulunan Subay Orduevi bahçesindeki üç adet kitabeli kaide ele alınmış ve incelenerek ortaya konmuştur.

1.KEŞAN'DA BULUNAN ÜÇ ADET KİTABELİ KAİDE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Kitabelerden ikisi Latince bir tanesi ise Yunanca yazılara sahiptir. (2) Anlaşıldığı kadarıyla da bu kitabeli mermer kaideler şu anda Keşan'da bulunsa da gerçek buluntu yerleri Keşan değildir. Eldeki bilgiler onları daha çok Gelibolu ve Şarköy ile ilişkili göstermektedir.

Bu üç kitabeden ikisini ilk yayınlayan kaynakların belirttiğine göre bu kitabelerin bulunduğu yerler Gelibolu ile ilişkili bir konum göstermektedir (3).

Prof. Dr. Boris Dreyer 'in belirttiğine göre üçüncü kitabenin ise bugüne kadar hiç yayınlanmadığı anlaşılmaktadır (4). Bu kitabelerin Keşan tarihi ve Keşan Bölgesi ile ilişkisi olmadığı aşikârdır.

2.KEŞAN'DA BULUNAN ÜÇ ADET KİTABELİ KAİDELERİN İÇERİĞİ

Muhtemelen bu kitabeli kaideler askeri birliklerin Gelibolu'dan Keşan'a nakli esnasında getirilmiştir. Veya Gelibolu'da bulunan Subay Orduevi'nden Keşan Orduevi'ne nakledilmiştir.

2.1.Birinci Kitabeli Kaide (Yunanca)

Kaidelerden biri olan Yunanca kitabe, Albert Dumont ve Albert Dumont- Th. Homole – L. Heuzy tarafından daha 19. yüzyılda yayımlanmış bulunmaktadır (5).

Yunanca kitabenin okunabilen şekliyle karşılığı:

"Principium'un son derece kutsal ve yenilmez üyeleri- - - Flavius Galerius - - - Constantinus - - için "
şeklindedir.

Buradaki "Principium" sözcüğü en önde gelenler anlamıyla yöneticileri belirlerken, Flavius Galerius da asıl ismi **Flavius Galerius Valerius Licinianus Licinius** olan Roma İmparatoru **Licinius**'u belirtmektedir. Kaldı ki diğer isim olan **Konstantinus** da diğer bir Roma İmparatoru **Konstantinus Magnus**'u belirtmektedir.

Milattan Sonra (M.S.) 250 ile 325 tarihleri arasında yaşayan ve 308 ile 324 arasında imparatorluk yapan Flavius Galerius ön adlarıyla belirtilen Licinius ile, M.S. 272 ile 337 tarihleri arasında yaşayan ve 306 ile 337 arasında imparatorluk yapan ve asıl ismi Flavius *Valerius Konstantinus* olan *Konstantinus*, Roma Tarihi kadar, Trakya Tarihi için de çok önemli ve zor bir süreci temsil etmektedirler.

Muhtemelen bu kitabe Roma tarihinde M.S. 292'den sonra başlayan Tetrarşi Dönemi olarak bilinen süreçte M.S. 313 veya 314 yıllarında hazırlanmış olmalıdır. Çünkü tam okunamasa da kitabedeki ifade biçimi Licinius ve Konstantinus'un adlarını aynı yerde vermesi itibariyle iki imparatorun uzlaştığı bir sürece işaret eder gibi gözükmektedir. Bu süreç de tarihi bilgiler ışığında M.S. 313 veya 314 olarak teşhis edilebilmektedir.

Kitabede Flavius Galerius şeklinde okunabilen ve diğer kısımları okunamayan adıyla Licinius'un adının önde yazılmış olması bu kitabenin Licinius tarafından hazırlanmış olduğunu düşünmemize imkân tanımaktadır.

Buna göre de, mevcut tarihi bilgiler bu kitabeyi Licinius'un kendisi ile birlikte Ortak İmparator olan Maximius'u bertaraf ederek İmparator Konstantinus ile bir uzlaşma yaratmak için onu Batı Bölgeleri'nin kendisini de Doğu Bölgeleri'nin imparatoru ilan ettiği M.S. 313 yılına veya her ikisinin de kesin bir uzlaşmaya vardığı M.S. 314 yılına tarihlememize imkân tanımaktadır. Fakat tarihsel bilgiler M.S. 313 ün bu kitabenin hazırlanması için daha uygun olabileceğini göstermektedir.

M.S. 313 – 324 arasında Licinius ve Konstantinus her ne kadar Doğu Bölgeleri'nin Ortak İmparatoru olarak gözükmekteyse de her ikisi arasındaki mücadele ve ortaya çıkan iç savaş M.S. 314'ten 324 tarihine kadar sürmüştür. M.S. 324'te Konstantinus'un mutlak hâkimiyetini kabul ettirmesiyle mücadele sonuçlanmıştır. 324'te imparatorluk yetkisini kaybeden Licinius M.S. 325'te Konstantinus tarafından öldürtülmüştür.

Albert Dumont, Roma ve Trakya Tarihi'nin çok ilginç bir sürecine kayıt düşen bu kitabeye sahip olan kaideyi Bolayır yakınlarında bulunan Eksamil veya Heksamil'de görmüş olduğunu belirtmiştir (6). Albert Dumont'un belirttiğine göre bu kaide köyün girişindeki okulun duvarında bulunuyordu.

Resim 1. İmparator Licinius ve İmparator Konstantinus adlarının okunduğu kitabeyle sahip olan kaide.

Bu Yunanca kitabeli kaide haricinde Keşan Orduevi Bahçesi'nde iki tane de Latince kitabe ihtiva eden kaide daha bulunmaktadır.

2.2.İkinci Kitabeli Kaide (Latince)

Bunlardan biri de daha önce Albert Dumont tarafından teşhis edilerek yayınlanmıştır (7).

Bu kitabelerden uzun bir metne sahip olanı anlaşıldığı kadarıyla öncekinden daha eski bir tarihe aittir. Çünkü bu kitabede M.S. 53'den 117 ömür sürmüş ve M.S. 98'den 117'ye kadar Roma'yı yönetmiş olan İmparator Trajan'ın adı tam açılımlıyla Sezar Nerva Trajan olarak kaydedilmiş bulunmaktadır.

Bu kitabede İmparatora bağlılığını kanıtlamış olduğu taşıdığı Claudia Pia Fidelis unvanı ile belirtilen VII Lejyon'un başkomutanı Gaius Manlius Kai'nin birçok diğer görev ile Chersones (Çanakkale Boğazı) Bölgesine Procurator Augusti (Mali Savcı) atanarak şereflendirilmesi ifade edilmektedir.

Bu metinden de kaidenin Gelibolu ile ilişkili olduğu netlikle anlaşılakta olup, bu durum bizzat kaideyi Bolayır yakınlarında Burunyeri'nde görmüş olan Albert Dumont tarafından da teyit edilmektedir (8).

Albert Dumont bu metni İmparator Trajan'ın Optimus (En İyi) unvanını aldığı M.S. 114 yılına tarihlemiştir (9).

Latince kitabeli kaidenin ilki aşağıda yer alan Resim 2. ve Resim 3.'de gösterilmiştir.

Resim 2. İmparator Licinius ve İmparator Konstantinus 'un adlarını veren kitabe.

Resim 3. VII. Lejyon Başkomutanı Gaius Manlius ve İmparator Trajan'ın ismini veren kitabe ve kitabeyi ihtiva eden kaide

2.3.Üçüncü Kitabeli Kaide (Latince)

Üçüncü kitabede yer alan metin kısa olup, bazı kısımları da eksiktir. Bu metinde çevresindekileri çok etkileyen ve bu sebeple de sahibi tarafından azat edilen bir köle bahse konu olmaktadır.

Üçüncü kaidede şekil ve yazım özellikleri itibariyle diğer iki kitabeli kaide ile aynı süreci yani Geç Roma Devrini işaret eder nitelikte bulunmaktadır. Bu şekliyle de M.S. 2.yüzyıl ile 4.yüzyıl arasındaki bir sürece ait gibi durmaktadır.

Bu üçüncü kitabenin ilk bulunduğu yer konusu hakkında şu an için bir bilgi mevcut bulunmazken, bu kitabeli kaidenin de Gelibolu'dan Keşan'a gelmiş olması akla uygun gelmektedir.

Latince kitabeli kaidenin ikincisi aşağıda yer alan Resim 4.'de gösterilmiştir.

Resim 4. Bir kölenin azad yazısını ihtiva eden üçüncü Kitabeli Kaide.

Sonuç

Bu kitabeli kaidelerin Keşan Orduevi bahçesine nasıl ulaştığı meselesine gelince, bu konuda bir fikir yürütmek mümkündür.

Albert Dumont'un ilk kaideyi gördüğünü belirttiği yer olan Eksamil veya Heksamil günümüzde Gelibolu sınırları içinde kalan ve Ortaköy'de bulunan Fahrettin Altay Kışlası ve 18. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı sahaları içinde kalan bir yer olduğu için, bu kaidenin bu bölgede 1950'li yıllar sürecinde yapılan askeri bölge düzenlemeleri esnasında buradan alınarak Keşan Orduevine taşındığını düşünmemize neden olmaktadır.

Muhtemelen diğer iki kaide de bu esnada Gelibolu'dan Keşan'a getirilmiş ve Orduevi bahçesine konmuştur. Bu noktada bu kitabeli kaidelerin Orduevi bahçesine konması onların tahrip olup yitirilmesinin

önüne geçmek ve korunarak sergilenmesini sağlamak amacıyla yönelik olduğu için takdire şayandır.

Bu noktada bu önemli tarihi belgelerin korunmasına yönelik itina ve dikkatleri nedeniyle Gelibolu ve Keşan'daki askeri yetkililere şükranlarımızı arz etmemiz gerekir.

DİP NOTLAR VE KAYNAKLAR

1) Bu antik dönem kitabeli kaidelerini Prof. Dr. Engin Beksaç 15 Nisan 2011 de Keşan'da Keşan Kaymakamlığı ve Keşan Belediyesi desteği ile yapılmış olan Hersekzade Ahmet Paşa Sempozyumu esnasında Keşan Ordu Evi yetkililerinin kendisine göstermesi ile görme ve inceleme fırsatı bulmuş ve daha sonra Keşan hakkında yayınlanmış olan bir makalesinde kısaca değinme fırsatı bulmuştur (Beksaç, 2012).

Bu önemli arkeolojik buluntuların bu tarihe kadar dikkat çekmemesine rağmen Orduevi bahçesinde zaman içinde doğal şartlar nedeniyle oluşan bozulmalara rağmen gayet iyi korunmuş olduğu görülmektedir.

2) Bu kitabelerin okunması ve teşhisi konusunda Alman Federal Cumhuriyeti, Erlangen-Nürnberg Friedrich-Alexander Üniversitesi, Eski Çağ Tarihi Bölümü'nde görevli değerli bilim insanı Prof. Dr. Boris Dreyer'in katkısı büyüktür.

3) Albert Dumont, 1876, s. 49 Albert Dumont-Th. Homole-L. Heuzy, 1892, s. 424/92, 427/97a.

4) Prof. Dr. Boris Dreyer ile Prof. Dr. Engin Beksaç'ın 01.10.2012 tarihli şahsi yazışmaları.

5) Albert Dumont, 1876, s. 49; Albert Dumont– Th. Homole – L. Heuzy, 1892, s. 424/92.

6) Albert Dumont, 1876, s. 49; Albert Dumont-Th. Homole – L. Heuzy, 1892, s. 424/92.

7) Albert Dumont-Th. Homole – L. Heuzy, 1892, s. 427 / 97a.

8) Albert Dumont-Th. Homole – L. Heuzy, 1892, s. 427 / 97a.

9) Albert Dumont-Th. Homole – L. Heuzy, 1892, s. 427 / 97a.

Kaynakça

Beksaç, E. 'Keşan Yerleşmesinin Kültür Varlıkları', Yöre, 13/145, 2012, s. 40-44.

Dumont, A Inscriptions Et Monuments Figures De La Thrace. Paris, 1876.

Dumont, A. –Th. Homole – L. Heuzy, Melanges D'Archeologie Et D'Ethnographie. Paris, 1892.